

מכתב ראשון לגיס לעתיד*

בעה"ת י"ט למב"י¹ התרס"ה ירושלים עה"ק
 כבוד ידידי בלתי מכירי המיל"ג² מר זונדיל נ"ר

"כל התחלות קשות". גם לי קשה הדבר איך ובאיזה אופן להתוודע אליך, ואתה לא תדע אותי מתמול שלשום. אמנם אנשים אחים אנחנו מצד אחותך העדינה, היא אהובתי, כי המסבב הסיבות וקורא הדורות מראש התקשר את לבבינו להיות צמודים כאחד. אבל יחס כזה הוא אך בקירוב מקום, כשיודעים איש את רעהו, ולא בריחוק מקום. ומי יודע את רוחנו אנו, אם לחבר אותנו יחד בכנפיו? זרים אנחנו ברגע זו איש לרעהו ברוחו בנימוסו במצבו ובהשקפתו, וטרם דברנו איש עם רעהו מטוב ועד רע, טרם שמענו איש מפי רעהו את משפטו באיזה נדון, ועוד לא בא לפנינו ענין או מקצוע אשר נדון עליו למען דעת איש את נטיית רוח רעהו. ובאופן כזה, שזרים אנחנו לגמרי, ואולי לא שמענו אנחנו אודותינו מפי עצמנו ולא ע"י חליפות מכתבים לדעת את מצבנו המוסרי, איזה מלים אבחר? ומה יהיה ציר שיחתי ברגע זו התוודעתי אליך?

אך נזכרת: פותחין בשלום! 'שלום' לך ידידי רחימא דנפשאי המיל"ג בלתי מכירי. הלא תשמע את קולי המדבר אליך, ותכיר מיד כי פי המדבר אליך, הוא בן ישיבה

* הרב ר' אריה ב"ר בנימין ביינוש לוי, שנודע לימים בכינוי 'הצדיק הירושלמי', נולד בו' ניסן תרמ"ה בעיירה אורלא שליד ביאליסטוק ברוסיה (כיום בפולין). מגיל צעיר נחשב כמתמיד וכעילוי. מנעוריו גלה למקומות תורה שונים, ובהמשך למד בישיבת וולוז'ין. כשפרצה מלחמת רוסיה-יפן זמן לשירות בצבא הרוסי, ולכן החליט להקדים ולעלות ארצה. לאחר תלאות רבות הגיע ליפו בר"ח אדר תרס"ה, ובהמלצת הרא"ה קוק, אז רבה של יפו, עבר לירושלים כדי ללמוד בישיבת 'תורת חיים' בראשות רבי יצחק וינוגרד. מעט אחרי שעלה ארצה הציע לו רבי צבי פסח פרנק את גיסתו ציפורה חנה, אחות אשתו, בת רבי דוד שפירא מרבני קובנה שבליטא, שעלתה ארצה זמן קצר לפני כן. סבה רבי חיים יעקב שפירא שימש באותה עת כאב"ד בירושלים. אירוסייהם נערכו עוד לפני פסח, ובי"א תמוז תרס"ה הם נישאו. רבי אריה נפטר בירושלים בט' ניסן תשכ"ט. מכתב זה, עם רבים אחרים, נמצא בידי מר ישראל שפירא מת"א, אחיינם של ר' אריה לוי ושל הרב פרנק; מערכת 'המעין' מודה לו על מסירת צילום המכתב, וכן היא מודה לקרובו הרב יאיר הילר מקהילת נצרים שבאריאל שיזם את הדפסתו, 106 שנים אחרי שנכתב, ובמלאת 126 שנים ללידתו ו-42 שנים לפטירתו של הכותב - הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל. העתקת המכתב ועריכתו נעשו ע"י העורך. י"ק.

1 =למספר בני ישראל (ספירת העומר; הוא ד' אייר).

2 =המיועד להיות גיס.

אשר הסתופף עד כה בחצרות ד' בהישיבה הגדולה בוולאזשין, ומפני הסיבה הידועה, בזמן שתרועות מלחמה נשמעות מסוף העולם ועד סופו, ובקרוב היה גם עלי לעמוד על הבחינה, והרגשתי את הרעה הגדולה הזאת המתרגשת לבוא - בחור צעיר תלמודי, אשר מבחר שנותיו וכשרונותיו הקדיש להספרות התלמודית, אם יעזב ויעקר מעולמו זה ויטולטל סחוב והשלך אל עולם אחר, כל כך רחוק מעולמו הקודם - אל מה יוכל אח"כ לקוות? איזה עתיד יחכה לו? ומה מטרתו כי ייחל? כל רכושו הרוחני אשר רכש בדמי לבבו יאבד בלי חמלה, ומה ישאר בידו? לזאת החלטתי בדעתי להקדים תפילה לצרה ורפואה למכה, לשים פעמי מעבר לגבול אל ארץ אבותינו משאת נפשנו, להאריך את החוטים הנארגים אצלי עד הנה, ולכוון בעדי עתיד על יסודות העבר אשר כבר יריתי אבן הפינה. ואודה לד' חסדו כי הביאני בשלום אל ארץ אבותינו, ערש ילדותנו, לרצות את אבני ארצנו הקדושה ולחונן את עפרה. וב"ה שזכיתי לראות בעיני את כל המקומות הקדושים, ומקום שער השמים שרידי בית חיינו, זכרונות עתיקי ימים מאבותינו, ארץ הקדושה, ארץ אשר ממנה יצאו כהנינו נביאנו ושרינו, ארץ אשר כל אבן מאבניה, כל גרגיר חול מאדמתה, כל כפיס עץ מיערותיה, יזכירו לנו זכרונות קדומים, זכרונות קדם, אשר יזכירוני גאון ישראל ותפארתו בימי קדם. ב"ה כי הביאני עד הלום, וב"ה נתקבלתי להישיבה הגדולה הכללית 'תורת חיים' בסבר פנים יפות, ואין מחסור לי דבר.

ועתה מה גדלה שמחתי אשר נתקשרתי בעבותות התנאים למזל טוב עם אחותו העדינה, בת ת"ח וגאון, שלשלת היוחסין. כה יעזרנו ד' לרוממנו על, לעלות במעלות הצלחה, ואל יטוש חסדו מאתנו לנצח. ונזכה בקרוב לראות איש את אחיו בביאת גואל בירושלים עה"ק תובב"א.

ובכן, כבר נתוודענו איש אל רעהו, ומכתבי הנוכחי יהיה העד והמוכיח את תכונתי, כידוע "הסגנון הוא האדם", והעיקר כי יגיד עליו רעו. כי לספר לפניך את תולדות חי ואת אשר עבר עלי מיום שעמדתי על דעתי עד היום הזה, ולתת לפניך תמונה מדויקה מה'אנכי' שבי לפי דעתי, לא פה המקום ולא עתה העת לפנות לב לדברים כמו אלה. אך מפיך טרם שמעתי דבר, ולא מבטא אחת. עד כמה תשוקתי לבוא עמך בחליפות מכתבים, ומכתבך יהיה יקר בעיני מאוד לעד ראיה על התקרבותנו, כי אהבת אחים יוקדת בי בלהב בלתי נפסק, ואות הוא כי גם לבך מרגיש את ההתקרבות. ומאמין אני כי בשומעך את קולו מתהלך במכתבי ינועו מיתרי לבך, ונפשך תשאף בהתרגשותה אל עולמי שלי. ומה טוב כי נבין איש את מחשבות רעהו על מצבנו הפרטי, אף כי חיי הפרטיים מצומצמים בפעולות ומעשים כבירים, כי מה לי בעולמי הקטן? "אלא ד' אמות של הלכה בלבד", ונתון אני עם סביבתי העצמית בתוך חוג של אנשים שאין להם השפעה בחוץ בתוך העולם הגדול, "עולם המעשה". אבל חיינו אנו הלא נמשכים בתוך צנורות המקלחים חיים ממקור גדול שמקומו הוא בהוויות העולם, והיחס בין הלומדים המוגבלים בתחומם הצר, והאנשים בעלי המעשה, הוא כה גדול ומוכרח בטבע המציאות, עד שעלינו לדעת תמיד מה הנעשה בחוץ בין "העסקנים", ותולדה מחוייבת היא אצלנו הידיעה מה הנעשה והנשמע חוץ

למחיצתנו. ואדרבה, כאנשים שאין להם פניות ונגיעות עצמיות נוכל להתבונן בעין ביקורת אל הנעשה מסביבתנו, ולבחור על פי משפטי שכלנו את הטוב והמועיל, ולרחק את הרע והמפסיד. אם כי על פי רוב אנחנו רואים כי אנשינו מחוג שלנו נכשלים בדרכם בצאתם אל המרחב הגדול של החיים המעשיים, יען כי אינם מחומשים בכלי זיין של נסיונות הזמן, וגם יחסרו להם האונאה וכדומה; אבל בכל זאת לא יעצרו בעדנו מלהיות אנשים שנוכל לאמר עליהם כי יודעים את התבל ומעשיה, וכשיש צורך בדבר - כל אלו המדות הטובות שאמרנו נקנים המה במהרה, כמאמר החכם "ונבון תחבולות יקנה". ובכן, אמרתי כי נדבר מעט, ונתוודע היטב בכל פניותינו, כיאות לנו.

ואפסיק מלהתפלסף, שאין בה אלא שכר שיחה נאה, ואשאלך העיקר שאותו אני חפץ מאוד לדעת: מה שלומך אחי הטוב! ומה שלום אביה הגאון נ"ר, כי היום סיפר לי א"ז³ הגאון נ"ר אשר קיבל מכתב מאביך נ"ר והוא כותב כי סובל הוא ר"ל ממחלת העיניים. צר לי מאוד על השמועה המעציבה הזאת, ואמרתי: הוי! עיניים אשר עמלו בתורה ועומדים לחדש בפלפולי אורייתא, יהיה נלקה בראייתם? אך לד' הטוב אתפלל כי ישלח לו עזרתו מקודש, ויהיה לו עיניים מאירות להגות בתורה כחפצו, ולהאיר עינינו בתורתו, ויזכה לראות בקרוב בבנין ירושלים, וירוה נחת מצאצאיו כחפצו, וכחפץ המיל"ח⁴ המשתחוה מרחוק מול הדרת כ"ג, והמנשק בשפתי פי מרחוק את כ"ג וב"ב. ופליאה ממני, מדוע לא כתב לי אף ד"ש על מכתבי? אף כי לא ראיתי את מכתבו, כי הוא מונח תחת גיסו הנכבד הרב המאור הגדול אוצר התורה והיראה שליט"א⁵, ובוודאי אם אביה שי' דב"ש⁶ במכתבו אשר כתב לבניו אז לא מנע גיסו היקר את הטוב ממני מלהודיעני. אך את הנעשה אין להשיב. ועתה בקשתי שטוחה מלפניך להודיעני מכל אשר אתכם, כי נפשי תכסוף לדעת מהחל ועד כלה את כל הנעשה אתכם. וכשאקבל ממך מכתב תשובה אודיעך גם אודותי הכל באשר לכל; אך כתוב לי מה שאני מבקש ממך.

אקצר ואומר שלום וברכה לכל בית אביך הגאון, והנני דורש בשלום א"ח⁷ הרבנית עדינה ת', ואת ב"א העדינה מרת יהודית תח', ולכל משפחתו הרמה. ממני ידידך, המנשק אותך מרחוק וחפץ בהצלחתך כנפשך, והמחכה למכתבך. תקוותי תאמצני כי דברי לא ישובו ריקם, "ולרש אין כל כי אם קוותה⁸ אחת"...

ידידך אריה לייב לעווין

כתובתי: Irussalim Rabbiner Issak Winograd, Fir liebe Lewin...

3	= אביך זקנד (רח"י שפירא).
4	= המיועד להיות חתנו.
5	רצ"פ פרנק.
6	= דרש בשלומי.
7	= אשת חותני.
8	תקווה; 'כבשה' בהברה אשכנזית (ע"פ שמ"ב יב, ג).